

то за Првата балканска војна и врз кои стоеше во текот на Втората балканска и Првата светска војна.

АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ и **П. АНГЕЛАКОВА** се автори на написот: „Извештаи на италијанските конзули од Солун и Кавала од 1870 до 1881 год“.

Авторите на овој напис, преку презентирањето на извештаите на италијанските дипломатски претставници во Солун и Кавала, целосно преведени на македонски, ги изнесуваат многубројните податоци за сестраните богатства што ги имало во областите на овие поморски пристаништа.

МИХАЈЛО ГЕОРГИЕВСКИ и **РИСТО ИЛЈОВСКИ** се автори на написот: „Новооткриен ракопис од почетокот на XVIII век со кратко житие на Климент Охридски“. Во овој напис станува збор за единствениот засега познат препис на Климентовото кратко житие во Македонија.

Во рубриката библиографии е објавен написот на **КАТИЦА ЈОСИФОВА** и **РИСТО ИЛЈОВСКИ** — „Библиографски прилог за дваесетипетгодишната издавачка дејност на Институтот за национална историја“.

Оваа библиографија е изработена по авторски принцип и средена по прегледен азбучен ред.

Во рубриката критика е објавен написот на д-р **АЛЕКСАНДАР МАТКОВСКИ** — „Критички осврт на три западногермански статии со македонска проблематика“.

Содржината на статиите на кои д-р **А. МАТКОВСКИ** направил критички осврт е необично богата со голем број податоци за историјата на македонскиот народ, сведоштво колку овие страни автори солидно ја проучиле историјата на нашиот народ и врз база на тоа застанале на сосема точни становишта, давајќи реални судови за одделни проблеми од неа.

На крајот на Гласникот бр. 2/1974 година се објавени голем број прикази на трудови со историска проблематика, издадени во текот на 1972/3 и 1974 година.

Реално подвлечено, број 1 и 2 на сп. „Гласник“, излезени во текот на 1974 год. обилуваат со вредни материјали од различен карактер. Презентираните материјали се разновидни и тие третираат проблеми од економската и политичката историја на македонскиот народ низ вековите.

Пофално е што во списанието се среќаваат низа нови автори и соработници, факт кој зборува дека мошне сериозно се проучува историското минато на македонскиот народ и народностите кои живеат во нашето социјалистичко општество. Не е преувеличено ако се каже дека „Гласникот“ на Институтот за национална историја е мошне содржајно списание, полно со драгоцени материјали од областа на историската наука и нејзиниот развој во СР Македонија.

Д. В.

За новата книга на Иван Доровски: „ЧЕШКО-МАКЕДОНСКИТЕ И МАКЕДОНСКО-ЧЕШКИТЕ ОДНОСИ“

Меѓу последните едичии на Универзитетот во Брно се појави книгата на Иван Доровски: „Чеш-

ките земји и Балканот“ со поднаслов „Поглавја од историјата на чешко-македонските и македон-

ско-чешките односи“. Овој мошне студіозен зафат на Доровски е доследен провев на програмското настојување на чешката литературно-историска наука кон научно конципирано и целосно сфаќање на историјата на народната литература и историја, нејзините интерни законитости и специфични обоености. Во таа смисла и односите чешко-македонски, претставени во нивниот конкретен тоталитет, го добија во оваа студија својот заслужен простор.

Ориентирана кон проблематиката на меѓусебните односи, оваа студија претставува современа состојба во науката како од страна на истражувачките чешки релации, така и од страна на македонската литература и историска наука. Искрпниот библиографски преглед на досегашните истражувања кај нас¹⁾ и во светот, овозможува сестрана ориентација во стручната литература и претставува широка основа за синтетичен преглед на авторот, како и импулс за натамошно истражување во означената сфера.

Во основата на петте самостојни поглавја, кои ја претставуваат содржината на книгата, лежи теоретско-методолошка ориентација, која во својата суштина ги почитува принципите на марксистичката литературно-историска научна компаратистика. Доровски настојува во еден континуум да се пробие до најдолните слоеви на чешко-македонските односи.

Ваквото насочување го води неизбежно кон Кирило-Методијевската традиција, која, како што вели самиот автор во I поглавје (15—46) „се протега како нишка низ целиот развој на чешкиот народ, добивајќи во разни периоди различен карактер“. Посебно место во првото поглавје Доровски му посветува на чехословачкиот преродбеник Павел Јозеф Шафаржик, на неговиот однос кон Јужните Словени воопшто и Македонците посебно. Доровски ја истакнува заслугата на Шафаржик во собирањето научни податоци за македонските Словени, укажувајќи на основните црти што ги одделуваат од другите јазици. Со ова Шафаржик станува и прв историчар на македонската литература од најстариот период и прв лингвист, кој дава општа карактеристика на основните елементи на македонскиот јазик. Освен користениот материјал на видни чешки истражувачи (Ј. Курц, З. Урбан, В. Бјехињова), Доровски ја наведува богатата кореспонденција на Шафаржик во која ги открива трагите на контакти со македонските преродбеници: д-р Робев од Охрид, Константин Димитријев-Петкович, К. Миладинов, Р. Жинзифов, К. Станишев. Истакнувајќи го специфичниот карактер на народната македонска литература и историја, нејзините законитости, развојните конкретизации, Доровски го следи и рефлексот на македонското народно битие во

¹⁾ Импозиантен е списокот на имињата на нашите видни политички и научни работници, кои во книгата на Доровски се многукратно цитирани. Неговиот сестран увид во проблематиката што е предмет на едно систематско интересирање се потврдува најочигледно преку цитираните автори: А. Колишевски, Л. Мојсов, Б. Конески, Х. Поленаковиќ, Хр. Андонов-Полјански, Г. Тодоровски, Ц. Органџиева, Љ. Лале, Д. Зографски, Т. Томоски, Д. Ташковски, Б. Ристовски.

чешката литература. Минуциозна-та анализа на трите раскази на чешкиот писател Прокоп Хохолоушек од циклусот „Југ“: „Илија“, „Агапија“ и „Погибот на Сули“, води кон заклучок дека се работи за романтичарска преработка на материјал, земен од животот и историјата на Македонците. Во историјата на заемните културни односи на чешкиот и македонскиот народ интересно поглавје претставуваат првите македонски преводи на мистификациите на Вацлав Ханка: Ракописот зеленогорски и Ракописот кралодворски од авторите: Константин Димитриев-Петковиќ и Рајко Жинзифов.

Лингвистичко-естетската анализа на овие преводи е тема на второто поглавје (49—72), при што Доровски ја подвлекува нивната решавачка улога во обликувањето на основната политичка идеја за словенското единство, како и нивната функција во создавањето естетски критериуми на преведувачите. Македонската народна песна проникнува во чешките земји со зборникот на браќата Миладиновици. Околу него се концентрира интересирањето на голем дел преведувачи, фолклористи, поети, лингвисти. Во овој контекст не може да се превиди фактот дека првото вреднување зборникот го доживеа токму во Чешка.

Одгласот на македонската народна песна во Чешка е предмет на истражување во третото поглавје (77—102). При ова, Доровски се служи доследно со компаративниот метод што произлегува сосема органски од систематското проучување на целиот период и од подлабокиот пробив во творештвото на одделните автори — преведувачи, преку кои тој открива

нови спојувања и заемни односи. Принципот на споредба кај Доровски има константен елемент во тоа што по правило се бараат споеви и разлики. Прифаќањето на делото на Миладиновици е дадено во пошироки асоцијации, а врз основа на веќе постоен материјал и новооткриен кој го осветлува периодот од 80-те години на 19-от век до првата декада на 20-от век, до објавувањето на зборникот на Л. Куба „Словенството во својата песна“. Во таа смисла се дадени и врските на Ст. Веркович со чешките научници и одгласот на Veda Slovena во Чешка.

Четвртото поглавје ни ја претставува личноста на познатиот чешки географ, етнограф и историчар Емануел Фаит (103—125). Врз основа на архивски материјал од Народниот музеј во Прага, како и преку анализа на неговите трудови од областа на историјата, школството, географијата и демографијата, од кои, некои објавени се наоѓаат во неговата заоставнина, Доровски доаѓа до осознавање за големиот придонес на Фаит за познавањето на Македонија во Чешка, особено по објавувањето на студијата „Македонија, земјата и народот“. Оваа студија целосно е објавена во списанието „Историја“.

Во почетокот на 20-от век интензитетот на чешко-македонските интеракции е изразито зголемен. Односот на чешката јавност и наука кон македонската проблематика до 1913 година е предмет на истражување во петтото поглавје (125—199). Врз основа на материјал ексцерпиран од авторот од дневниот и периодичниот печат, Доровски настојува да ја реконструира атмосферата што владее

во чешката културна свест и да ни даде што повеќе докажен материјал за симпатиите и помошта на чешкиот народ кон поробениот македонски. Доровски подвлекува дека оваа наклонетост била интензифицирана по формирањето на македонската револуционерна организација. Дејноста на Словенскиот клуб во Прага, иницијативите преземени од страна на неговиот претседател д-р Вратислав Черни, како и разните манифестации на угледните јавни работници како што е проф. Адолф Черни, основачот на списанието „Slovanský přehled“, зборуваат недвосмислено за изразите на топли чувства и восхит за настаните во Македонија, посебно за Илинденското востание, кое е прифатено како неодложна неопходност.

Одејќи по трагите на оние кои најобјективно ја информирале чешката јавност за Македонија, Доровски го осветлува ликот на политичарот Вацлав Клофач, кој престојувал во Македонија и имал можност лично да се запознае со состојбата во неа токму во оној најтежок период на Востанието. Ја истакнува и дејноста на писателката Хелена Малиржова, која како негувателка престојува за време на Балканската војна во скопската болница и испраќа воз-

будливи написи за списанието „Lumír“ и „Lidové noviny“. Алманахот пак од 1913 година, објавен под наслов „Се сеќаваме на ваџ“ и со поднаслов „На балканските херои“, го потврдува најочигледно восхитот на видните чешки писатели за борбите на Балканот и натовечките напори на македонскиот народ за своите егзистентни права. Настојувајќи да го открие одгласот на секој македонски здив по слобода во чешката уметничка литература, особено од Илинденското востание до 1913 година, Доровски ја завршува својата книга како едно сведоштво на врели односи меѓу два словенски народи, кои во текот на својата историја се бореа на своевиден начин да ја докажат својата своебитност и притоа обата меѓусебно се инспирираа.

Крајно внимателен и објективен во пристапот кон секој историски факт, прецизен во споредувањето на чешко-македонските текстови, Доровски создаде едно дело што може да послужи како основа за натамошно прогледување на поставената проблематика. Тој истовремено создаде и база за обликување на една традиција во културните чешко-македонски односи.

B. J. C.

Arató Endre: KELET — EURÓPA TÖRTÉNETE A 19 SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN (Akadémiai kiadó, Budapest, 1971., 597. 1.)

Ова научно дело претставува уште еден успешен плод на унгарската историска наука, која последниве години забележува крупни резултати. Авторот спаѓа меѓу видните марксистички историчари кои во својата истражу-

вачка работа го применуваат компаративниот метод на историското истражување. Проф. Арато Ендре како доктор на историските науки и универзитетски професор досега објавил многубројни трудови, кои третираат најразлични